

ЗАМЪК И КРЕПОСТ ШПИЛБЕРК
ОБИКОЛКА ИЗ

BG

Историята на Замъка

M
MΣ

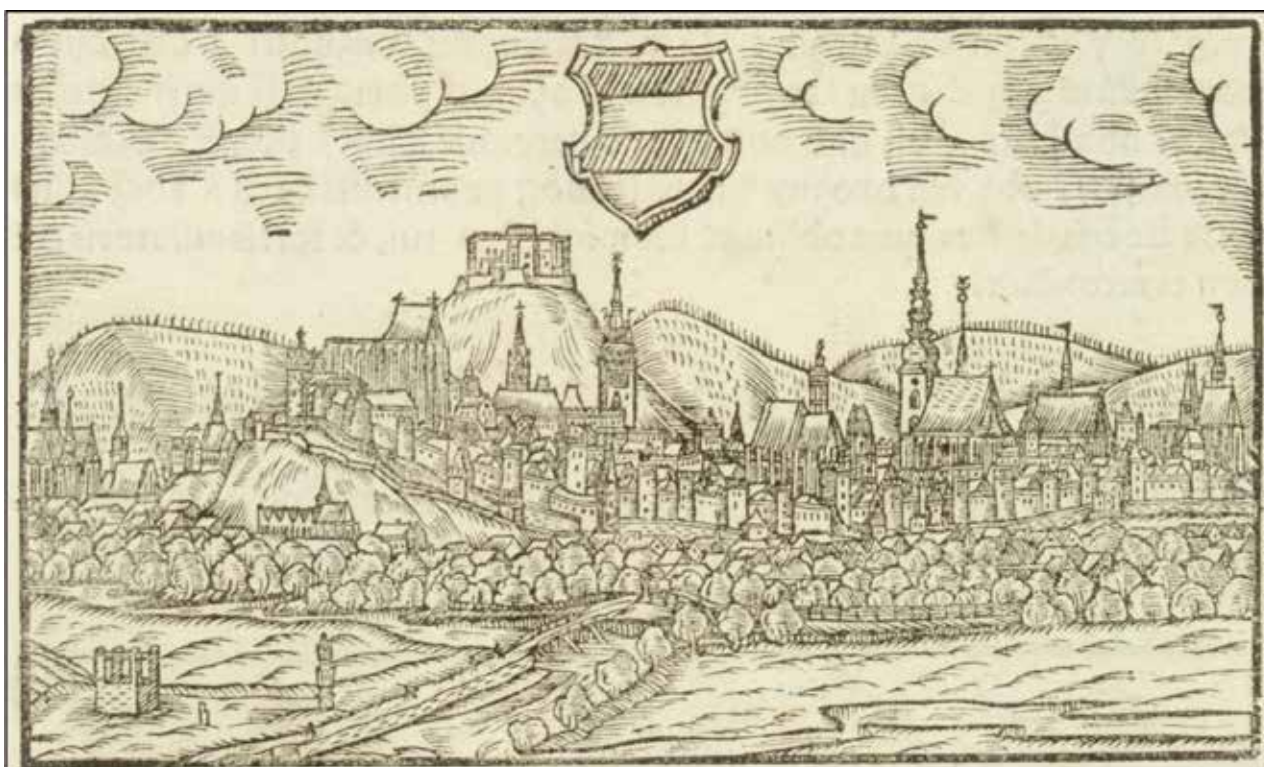
Muzeum města Brna

hrad Špilberk

Дами и господа,

Добре дошли в замъка - крепост Шпилберк, национален паметник на културата, където се помещава Градският музей на Бърно.

Повече от седем века замъкът Шпилберк е неразделна част от град Бърно и символ както на упражняването на суверенна власт, така и на човешкото страдание. В своята история комплексът е бил многократно преустройван и е променял функциите си. В нашата обиколка ще се запознаем накратко с богатата му история.

Най-старото изображение на Бърно и Шпилберк. ЯН ВИЛЕНБЕРГ. Бърно. Изглед от югоизток. 1953. Илюстрация от книгата “Огледало на славното маркграфство Моравия” на Бартоломей Папроузки от Хлохол.

КРАЛСКИ ЗАМЪК

Построен на най-високия хълм в Бърно, замъкът е бил от стратегическо значение за развиващия се град. Той представлява солидна отбранителна твърдина, тъй като не позволява на врага да заеме хълма и да го използва за нападение срещу града.

За първи път замъкът се споменава писмено през 1277 г., когато чешкият крал и моравски маркграф, вероятният основател на замъка, Пршемисъл Отокар II, нарежда параклисът на замъка да бъде посветен на Св. Йоан Кръстител и го поверява на администрацията

на дубровнишкия протоиерей Индржих. Все още не е доказано със сигурност къде точно в замъка се е намирал параклисът. Година по-късно в Шпилберк се провежда общо събрание на местните васали на Чешката корона, което не се председателства от Пршемисъл Отокар II, но е проведено тържествено. През 1279 г. за първи път е документирано името Шпилберк („Spilberch“) (за хълма), а след това е пренесено на замъка. Как е изглеждал замъкът по това време ще стане дума по-късно.

ПЕТЪР ВАВРЕЧКА, АЛЕШ НАВРАТИЛ. Шпилберк като седалище на моравските маркграфове през XIV в. Изглед от североизток. 2017.

СЕДАЛИЩЕ НА МОРАВСКИТЕ МАРКГРАФОВЕ

През XIV в. и началото на XV в. Шпилберк служи за резиденция на моравските маркграфове от фамилията Люксембург. Първо на по-малкия брат на Карл IV Ян Хайнрих и особено на сина му Йост Люксембургски (Моравски), който остава в замъка до смъртта си през 1411 г. Йост е един от най-важните моравски политици, като по време на царуването си достига до титлата “римски крал” на Свещената римска империя. След отмирането на люксембургския маркграфски род през 1411 г. замъкът започва да служи като военна крепост,

управлявана от бургграф, която играе роля и в хуситските войни, по-специално между чешкият крал Иржи от Подебради и унгарският крал Матияш Корвин.

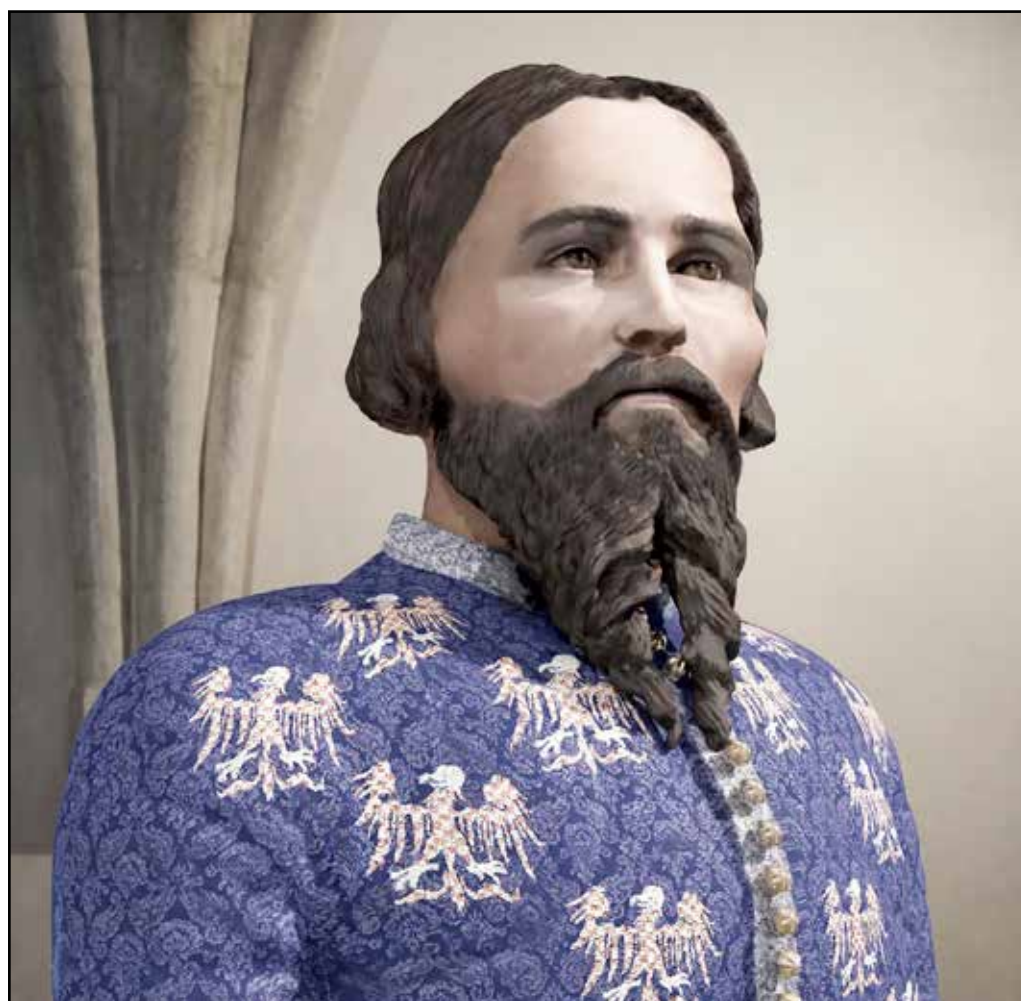
През следващите години спада не само военното значение на замъка, но и интересът на владетелите към неговата поддръжка. През 1560 г. Шпилберк става собственост на град Бърно. Замъкът е управляван от градския писар и в него е разположен малък военен гарнизон. Заради лошото си състояние замъкът дори е опожарен през 1578 г.

Можете да научите повече за Йост Люксембургски и най-ранната история на Шпилберк в изложбата „ОТ ЗАМЪК ДО КРЕПОСТ“.

Частично разкрити основи на средновековния замък – цилиндричната кула.

Компютърна визуализация на образа на Йост Люксембургски, която можете да видите в изложбата „От замък до крепост“.

КРЕПОСТЕН ГРАД

Шпилберк играе ключова роля по време на Тридесетгодишната война. Тъй като някои от моравските графове се присъединяват към въстанието на чешките графове, някои от бунтовците са затворени тук, в замъка, за наказание. В резултат на това замъкът е конфискуван от града от Фердинанд II (1578 – 1637) през 1621 г. През лятото на 1645 г., под ръководството на Якоб **Георг Огилви** (1605 – 1661), Шпилберк, въпреки, че е в окаяно състояние, издържа тримесечна обсада на в пъти по-многочислената шведска войска и така допринася значително за повратния момент във войната.

Императорът осъзнава стратегическото значение на Шпилберк и затова инвестира значителни средства за възстановяването му. През следващите сто години замъкът постепенно е преустроен в масивна барокова крепост под ръководството на военния инженер Пиер Филип Бешад дьо Рошепен. През 40-те години на XVIII в. са изградени каземати в двата странични рова на **замъка**, които по време на управлението на император Йозеф II (1780 - 1790) остават в историята като едни от най-суровите военни подземия в Хабсбургската монархия. В средата на XVIII в. полковник Франц фон Тренк излежава доживотната си присъда в Шпилберк (не в казематите, а в сграда в задния ров) и умира в затвора.

Макар че местният затвор е бил предназначен основно за криминални затворници с дълги или доживотни присъди, от 90-те години на XVIII в. там се настаняват и лица, които бихме могли да наречем политически затворници. През есента на 1795 г. общо 15 т.нар. унгарски якобинци, водени от Ференц Казинчи.

Фактическият край на крепостта като отбранително съоръжение настъпва след второто посещение на император Наполеон I Бонапарт (1769 – 1821) и последвалата окупация на Бърно през 1809 г. Наполеон нарежда на френските инженери да разрушат стратегически части на Шпилберк, включително няколко бастиона (напр.

югозападния), да запълнят кладенеца и да разрушат оръжейницата, която се намирала в големия двор. През 1820 г. Шпилберк официално е лишен от статута си на крепост.

*ХИЕРОНИМ БЕНО БАЙЕР, ХАНС ЙОРГ ДЗАЙСЕР. Обсадата на Бърно от шведите.
1645 - 1646. Изрезка. Оригиналът е част от изложбата „Бърно в Шпилберк“.*

Гербът на Георг Якоб Огилви в големия двор на замък Шпилберк.

Можете да научите повече за обсадата на Бърно от шведските войски по време на обиколката тура **БАСТИОН – КРЕПОСТ**.

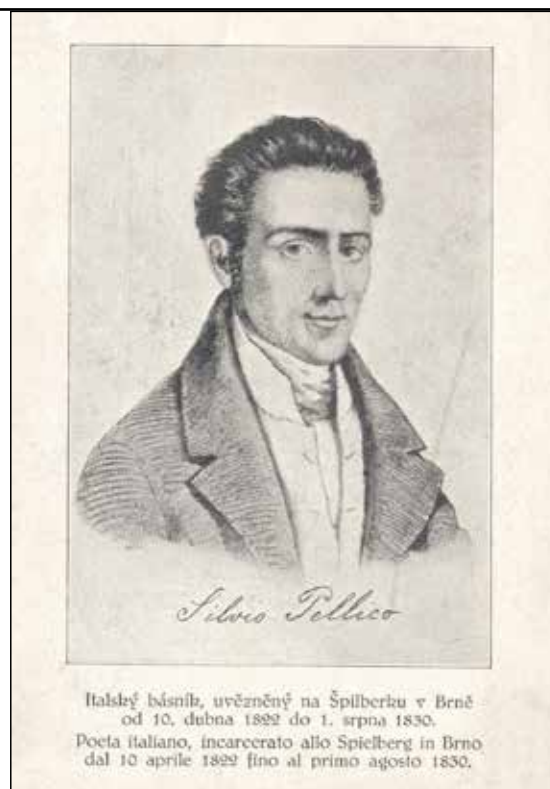

Можете да научите повече за затворническата система в Шпилберк по време на обиколката тура **КАЗЕМАТИ – ЗАТВОР**.

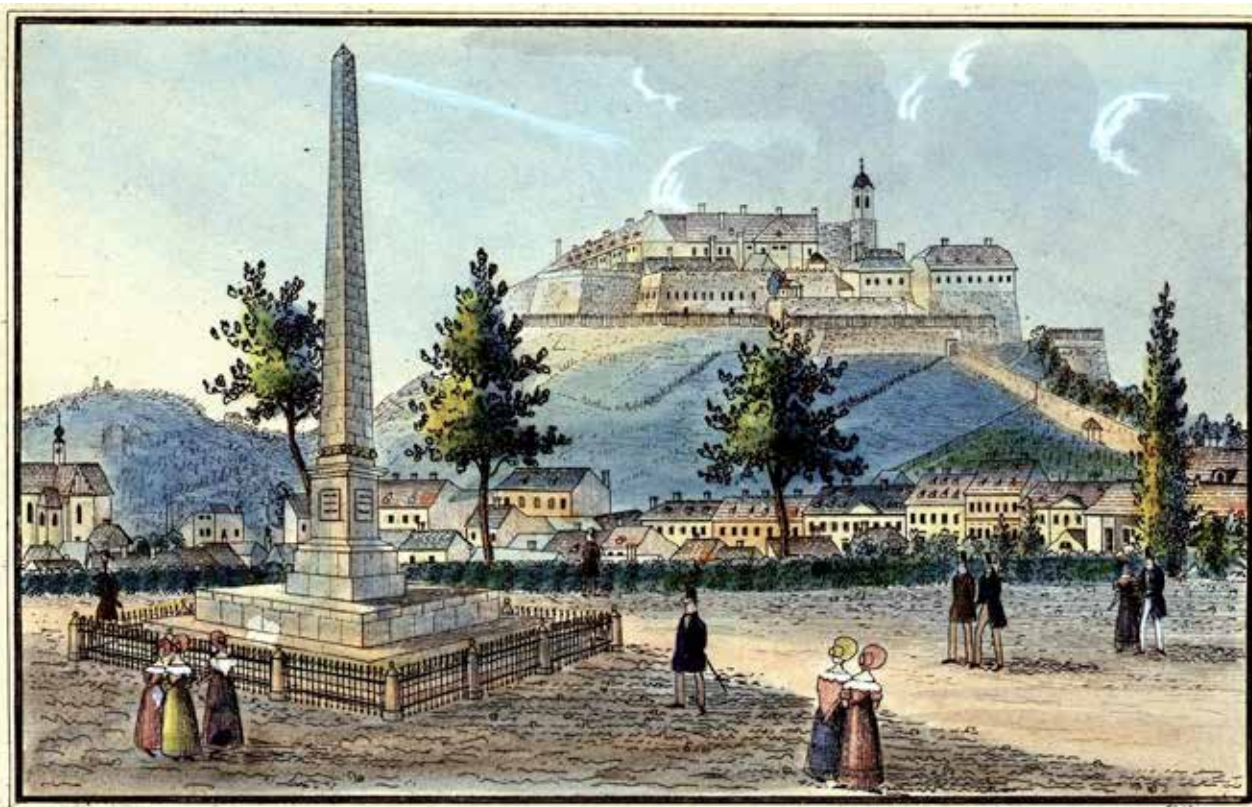
ТЪМНИЦА НА НАРОДИТЕ

През същата година бившата крепост е предадена на гражданската администрация и започва да служи като затвор през следващите над тридесет години. Сред първите затворници (можем да ги наречем политически) в началото на 20-те години на XIX в. са т.нар. италиански карбонари и членове на движението „Млада Италия“. Вероятно най-известният от тях е поетът **Силвио Пелико**, който след освобождаването си записва спомените си от местния затвор в книгата „Моите подземия“. Най-голямата национална група (почти 200 души) са полските революционери, особено участниците в Краковското въстание срещу австрийското управление през 1846 г. Един от тях, Хенрик Богдански, подобно на Пелико, описва в подробности преживяното в подземията на Шпилберк в книгата си „Полски революционер в Шпилберк“.

Преди гражданският затвор да бъде закрит от император Франц Йозеф I през 1855 г., една от килиите е обитавана от известния престъпник Вацлав Бабински.

Силвио Пелико. Пощенска картичка от 20-те години на XX век

Шпилберк по време на задържането на Силвио Пелико. Й. В. РАЙМ. Изглед към Шпилберк от Франтишков. Между 1820 и 1850 г

Можете да научите повече за карцерите в Шпилберк в изложбата „**ШПИЛБЕРК - ЗАТВОР НА НАРОДИТЕ**“.

#hradspilberk
#vilatugendhat
#meninskabrana
#arnoldovavila

@Muzeum mesta Brna
@Spilberkzije
@hrad.spilberk

КАЗАРМА НА НЯКОЛКО АРМИИ

През следващите почти сто години (1858 – 1960) Шпилберк отново е окупиран от армията. Той служи като казарма с капацитет около 500 войници на няколко армии: австро-унгарската, чехословашката, германската и след Втората световна война отново чехословашката.

През 1862 г. Шпилберк е предаден на град Бърно с намерението по склоновете и в околностите му да бъде създаден обществен парк.

Едно от най-важните събития от този период е отварянето през 1880 г. на казематите и наблюдателната кула на Шпилберк за широката общественост. Така казематите се превръщат не само в най-посещаваната

част от замъка и до днес, но и в най-старата непрекъсната туристическа обиколка с екскурзовод в Бърно.

В годините на Първата световна война и особено в началото на Втората световна война замъкът отново е използван за затворнически цели. Между 1939 и 1941 г. преминава през значима реконструкция и се превръща в казарма на Вермахта (германските въоръжени сили). Шпилберк е представян като дворец на моравски маркграф от типа на Барбароса или като резиденция на германски рицари: модели за подражание за германските войници. Някои елементи от този период могат да се видят в замъка и до днес.

Шпилберк като казарма на австро-унгарската армия. ЙОЗЕФ КУНЦФЕЛД. Шпилберк. Изглед към източното крило на замъка. 1907.

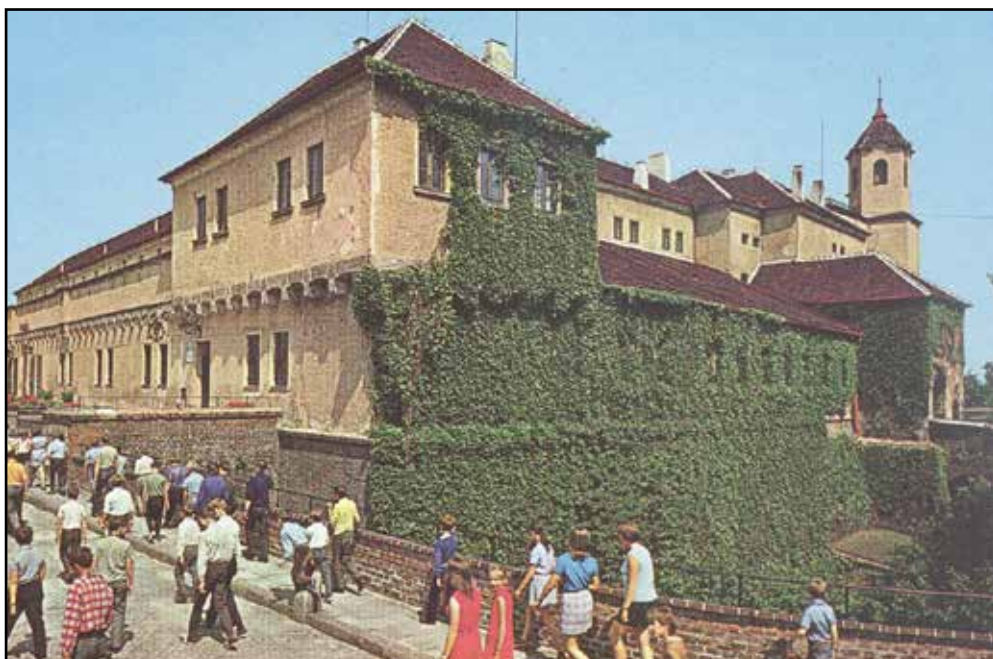
Шпилберк като казарма на немския Вермахт. ХЕРБЕРТ ОРТ (?). Шпилберк. Изглед към източното крило на замъка. Около 1941 г.

ГРАДСКИ МУЗЕЙ И НАЦИОНАЛЕН ПАМЕТНИК НА КУЛТУРАТА В БЪРНО

След Втората световна война Шпилберк се използва от чехословашката армия. През 1960 г. в замъка се премества Градският музей на Бърно, който организира първата си изложба през 1962 г. – същата година, в която Шпилберк става национален паметник на културата. От 60-те години на миналия век Шпилберк преминава през допълнителни строителни изменения, главно за целите на музея. Част

от тези промени включват премахването на повечето германски модификации от Втората световна война.

От 80-те години на XX в. насам върви цялостна реконструкция на Шпилберк. Предпоследната ѝ част приключва през 2020 г. с ремонта и откриването на бившите резервоари за вода в източния бастион, където е поместена и изложбата „Храм на камъка“.

От 1960 г. Шпилберк е седалище на Градския музей в Бърно. Пощенска картичка от 60-те години на XX век.

1. МОСТ

Намираме се на моста, построен през XVIII в., когато Шпилберк се превръща в масивна барокова крепост. Конструкцията му се базира предимно на практически цели. Служил е за преместване на тежките оръжия от оръжейницата, която се е намирала в големия двор, до стените и обратно. По това време е построена и сградата вляво **1**, където се е намирала квартирата на командващия крепостта. През Средновековието там е имало паркова площадка със стена. От този период е запазена каменна бойница **2**. По време на Втората световна война помещенията са превърнати в столова за сержантите от местния гарнизон. През 60-те години трапезарията е превърната от инж. арх. Камил Фукс в ресторант и винен бар на националната компания Интерхотел Бърно.

Пристройката **3** вдясно датира от XVIII в. и е била дом на капелмайстора на Шпилберк. Мостът е построен на мястото на първоначалния дървен (подвижен) мост. Свидетелство за това са ролките в горната част на пасажа. Те са монтирани тук по време на реконструкцията на замъка за нуждите на Вермахта през 40-те години на XX век, за да подчертаят средновековния характер на Шпилберк. По това време над вратата е поставена и варовикова емблема **4** от началото на XVIII в., която символизира обединението на Бохемия и Моравия под властта на Хабсбургите. На нея е изобразен австрийски императорски двуглав орел, който държи в ноктите си символите на императорската власт: скиптер и меч. На гърдите му са изобразени емблемите на Бохемия (лъв) и Моравия (орел).

Австрийският императорски орел на фасадата на главната порта на замъка.

2. ГЛАВНАТА ПОРТА НА ЗАМЪКА

Сега ще преминем през главната порта на замъка. Тя е от средновековен произход и е била променяна през годините. Сегашният ѝ вид датира от 40-те години на XX век. Вляво ще видите така наречения СЕДИЛ ¹, датиращ от XIII в. и напомнящ за най-ранната история на замъка. Това са ниши в стената,

които може би са били използвани за почивка на гарнизона на замъка. Те са изработени от криноиден варовик – типичен строителен материал за Бърно от Средновековието насам. Добивал се е от Странската скала. По време на обиколката ще видим този тип варовик на още няколко места.

3. МАЛКИЯТ ДВОР

Намираме се в малкия двор. Средновековният замък е имал само един голям двор с внушителните размери 93 x 53 метра. Бил е построен във формата на правоъгълник. Към него е имало достъп от две страни. От изток, т.е. откъм града, той е бил защитен от масивна призматична кула **1**, т.нар. донжон (жилищна кула) с размери 14 x 13 метра, а от запад - от цилиндрична кула с диаметър 15 метра (дебелина на зидарията до 3,5 метра), която не е запазена. Източната част

на замъка, която ще посетим, вероятно е имала жилищна и представителна функция, а западната – оперативна и икономическа. Така нареченото централно крило **2**, което можете да видите зад мен, е построено през 30-те години на XIX век. Построяването му е свързано с премахването на затвора в казематите. Тогава е решено да се построи ново крило в горната част на замъка, за да се увеличи капацитетът на горния затвор.

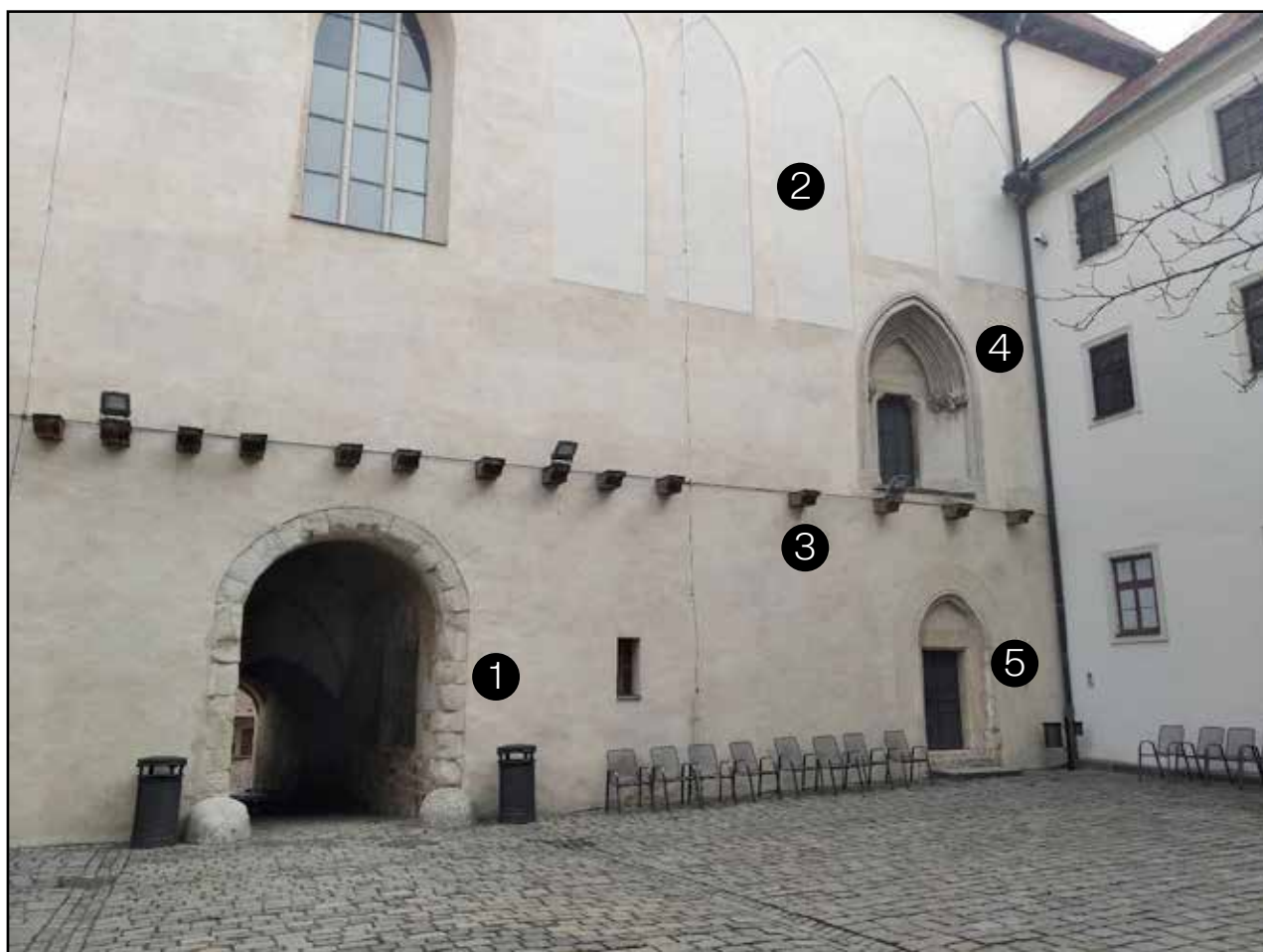
4. ИЗТОЧНО КРИЛО

Източното крило на Шпилберк е единствената значително запазена част от готическия замък. В другите крила от замъка днес е останала само обиколната стена.

Особено внимание заслужава оригиналният готически проход към замъка ❶. Сегашният вид на източното крило е резултат от реставрацията на замъка през 1999-2000 г., когато е „възвърнат“ готическият му вид. Зазиданите прозорци на фасадата ❷ показват местоположението на оригиналните прозорци, а дървените греди ❸ указват протежението на оригиналната дървена

галерия. Изходът от галерията е минавал през великолепен портал ❹, отново от криноиден варовик, който води към главната представителна зона в замъка. Частично откритият портал ❺ на приземния етаж на замъка води до т.нар. готическа зала, която ще посетим след малко.

Ще влезем в нея през разбит портал за отстъпление, чиято южна част (вдясно) е оригинална. Останалата част от портала е добавена неотдавна. В момента това пространство се използва за временни изложби на Градския музей в Бърно.

5. ГОТИЧЕСКА ЗАЛА

Така наречената Готическа зала принадлежи към най-старите части на замъка и е една от малкото стаи, които са запазени в почти първоначалния си вид.

Цялата зала е създадена по време на строежа на замъка някъде в средата на XIII век.

Тя е разделена на две части от двойна аркада с централна носеща колона. В основната част над нас се вижда оригиналният кръстат орбрен свод ^①, който е увенчан с ключов камък ^②, покрит с релефи на лози и дъбови листа. Пред нас се намират съвременни ниши ^③ (отвори в стената), където вероятно е имало каменни пейки. Пълният перваз и прозорците с изкуствено осветени мраморни панели напомнят формата на оригиналните прозорци. На пода се виждат реплики на

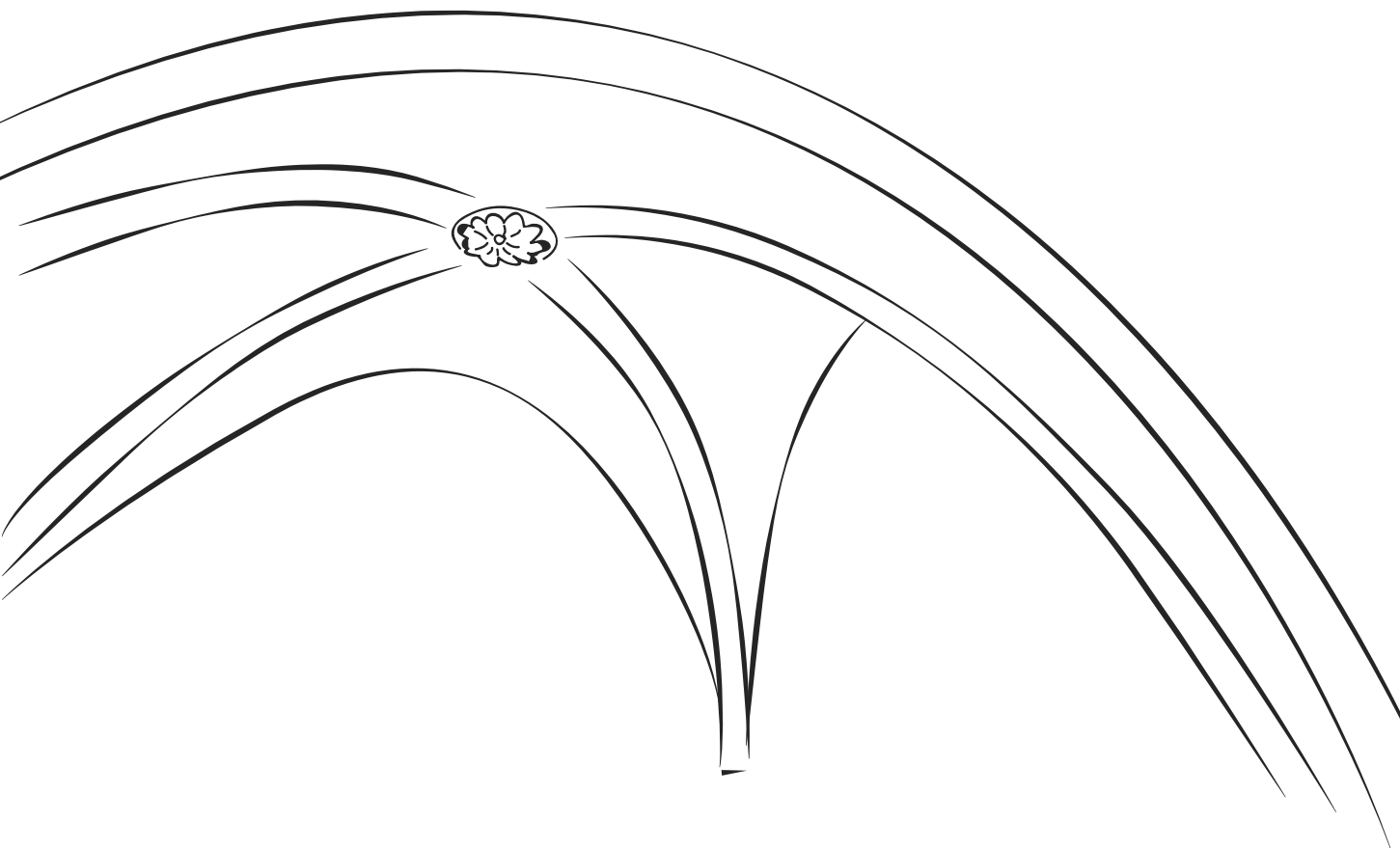
плочки. В наше време в стаята се влиза през оригиналния готически портал.

Не знаем почти нищо за първоначалното предназначение на тези помещения. Една от възможните интерпретации е, че са служили като параклис за обитателите на замъка.

По време на бароковия период на крепостта (през XVIII в., когато Франц фон Тренк е бил затворен в Шпилберк) помещенията са превърнати в готварница за гарнизона.

През 19-ти и началото на 20-ти век тук се е намирала столовата на местния гарнизон.

Между 1928 г. и 1939 г. чехословашката армия използва помещенията и организира тук експозиция на така наречения Музей на съпротивата (музей на легионерите).

6. ПРИЗМАТИЧНАТА КУЛА

Призматичната кула е била важна част от отбранителната система на първоначалния средновековен замък Шпилберк. Правоъгълната постройка с размери 13x14 метра е защитавала източната входна порта на замъка и същевременно, благодарение на здравите си стени, е можела да служи като последно убежище на защитниците на замъка. Първоначално в кулата са били вградени няколко етажа и пространството почти без прозорци е изглеждало много мрачно. Подобно решение обаче е било необходимо за безопасността на жителите на Шпилберк. По време на бароковата реконструкция на крепостта се търси практическо приложение на тъмните помещения с изключително дебели стени. В крайна сметка е взето решение те да бъдат превърнати в затворнически килии за екзекуцията на войниците от казармата в Шпилберк. Тези помещения получават същото предназначение и през 1939 – 1940 г., когато Вермахтът и Гестапо поемат контрола над Шпилберк. Килиите в бившата призматична кула са служили като единични килии за задържани лица, които е трябвало да бъдат изолирани от други затворници.

По време на реконструкцията на източното крило на замъка през 1999 – 2000 г. е взето решение за частично възстановяване на първоначалната функция на отбранителната кула. Бароковите подове на всеки етаж са премахнати в опит да се подчертае монументалното отворено пространство на сградата. За укрепване на незавършения средновековен обходен зид е използван интересен съвременен елемент, а именно тухлени ленти във формата на параболична арка ❶ която иконично препраща към строежа на павилион А на изложбения център в Бърно.

В наше време вътрешността на призматичната кула създава усещането за добре защитена „кутия за скъпоценности“ и затова се използва за музейни презентации на важни колекционни предмети.

На пода се намира карта на Чешкото кралство и други територии, управлявани по времето на Пршемисъл Отокар II. ❷ Най-отпред са личните гербове на монарха. Отделните провинции са обозначени с държавни гербове: Карниола, Каринтия, Щирия, Австрия, Моравия и Бохемия.

Три от тях са празни. Хеб, Марк Виндице и град Порденоне. Това е така, защото според хералдиците не са известни цветни гербове от тези области от времето на Пршемисъл Отокар II. Картата е ориентирана на юг, т.е. към Рим, както е било обичайно по онова време. Ориентацията на картите със „север нагоре“ се появява в Европа едва след разпространението на компаса през XIV век.

Художествено представяне на символите от управлението на Пршемисъл Отокар II, вдъхновено от т.нар. гербови бижута на монарха.

Карниола

Каринтия

Щирия

Австрия

Моравия

Бохемия

Един от интересните колекционерски предмети на музея е изложен на стената в призматичната кула. Това е моравски орел от първата половина на XVIII век. Той е издълбан от липово дърво и има интересно конструктивно решение, при което необходимият обем за тялото на орела е получен чрез сглобяване на дървени части. Крилата са свързани в основата на раменете с помощта на система от клинове и винтове. Според употребата на цветовете може да се предположи, че той произхожда от интериора на една от важните сгради в Бърно. Артефактът е реставриран през 2008 г. от консерватора на Градския музей в Бърно Индржих Юрча.

Моравският орел

7. ЗАЛАТА НАД ПРОХОДА

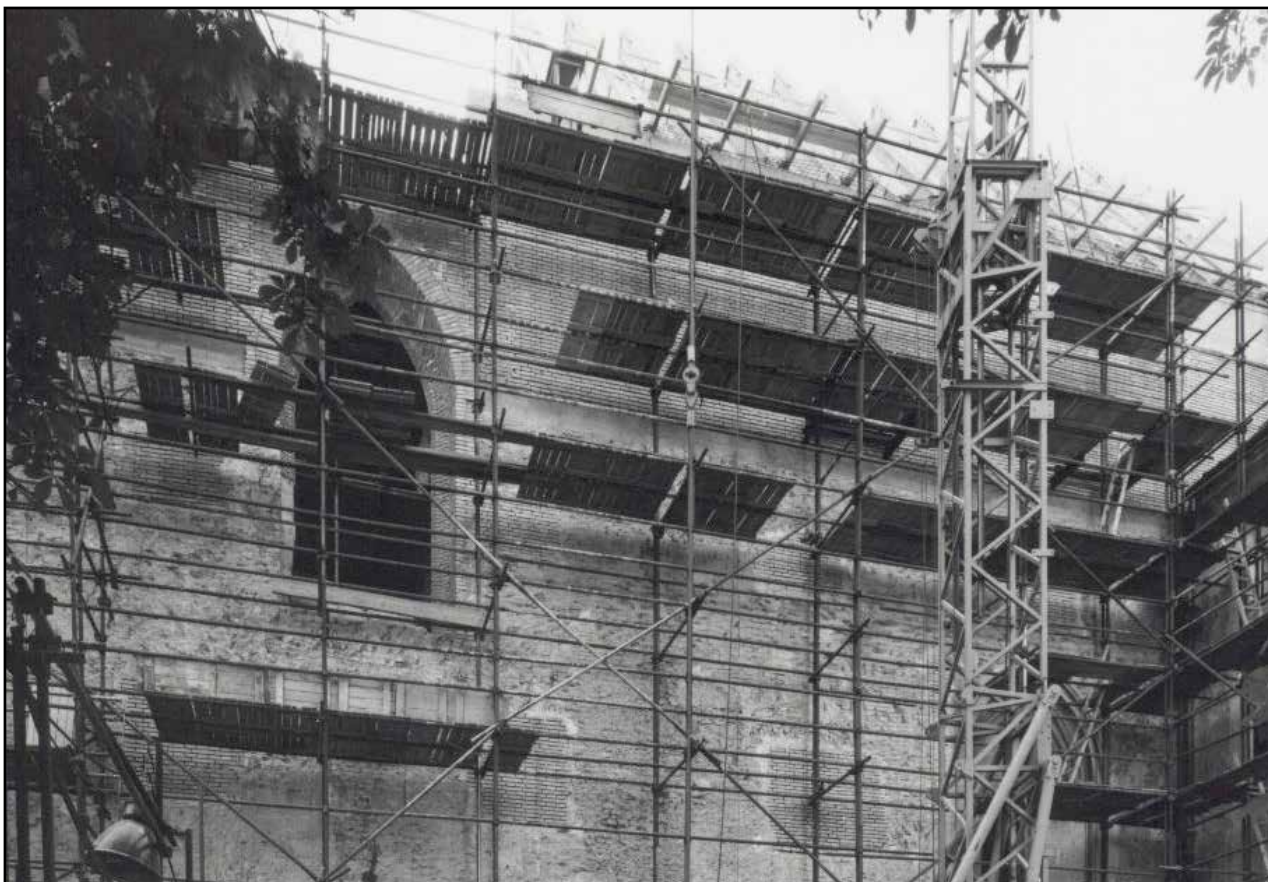
Първоначалната функция на надстройката над източната порта на замъка не е могла да бъде установена нито от писмените източници, нито по време на строително-историческите проучвания. Много е вероятно обаче пространството да е било разделено на няколко етажа. Една от хипотезите разглежда използването на залата във вида, в който тя е отворена днес, без хоризонтално разделение. Става въпрос за теорията, че в един от етапите на строителството на средновековния замък тук е бил разположен неговият параклис. Това би съответствало на надлъжната ориентация на помещението, при която олтарът е обърнат на изток – едно от условията за изграждане на християнско светилище. Въпреки това,

строителите често не са имали възможност да ориентират правилно параклиса в средата на средновековните замъци, които често стоят на открити места. Поради това църквата е позволявала те да се отклонят от предписаната схема. Предположението за свещено място в непосредствена близост до призматичната кула не може да бъде потвърдено или опровергано.

Параклисът се споменава и в най-стария запазен документ за замъка Шпилберк, който датира от 4 септември 1277 г. и е издаден от Пршемисъл Отокар II в Прага. Той гласи: „... че нашият параклис в Бърно, който построихме и поръчахме да бъде осветен в чест на блажения Йоан Кръстител...”

По време на реконструкцията в запълването на свода е намерен болт ❶, който е зазидан там. Първоначално таванът може да е

бил увенчан с кръстат свод, подобно на готическата зала, която посетихме.

Изглед към източното крило на замъка от малкия двор по време на реконструкцията. Фотография от 2-та половина на 90-те години на миналия век.

8. КРАЛСКИЯТ ПАРАКЛИС

Т.нар. „кралски параклис“ е основната зала в източното крило. Първоначално тя е била сводеста с две неравни по големина полета от кръстосани сводове и е била осветена от високи прозорци с характерен пречупен свод. От малкия двор се вижда изключително богато украсеният портал към помещението, до което се е стигало от двора посредством дървена галерия, обозначена в обхода на зида. Цялото пространство днес има основно две функционални интерпретации. Или това е била главната заседателна зала, в която съответният монарх или негов представител е давал аудиенции, или това всъщност е бил главният параклис на замъка, посветен на Св. Йоан Кръстител.

По време на реконструкцията на замъка през 1997 – 2000 г. е взето решение да се разкрият запазените останки от средновековния зид и да се допълнят липсващите структурни елементи под формата на гореспоменатия параклис. В южната част на залата е изграден хоров таван **1**, който покрива ранноготически прозорец със седалки в дълбочината на зида **2**. Възстановени са и аркадите със седил **3** по протежение на по-дългите стени на помещението. Сводът не е завършен, така че помещението се отваря вертикално към покривния гредоред **4** и засилва въздействието на най-монументалното помещение в замъка Шпилберк.

Въпреки че не знаем точната първоначална форма или функция на залата, вероятно това помещение е принадлежало към луксозната част на средновековния замък и е използвано от собствениците му за представителни цели. Несъмнено тук са прекарвали част от времето си чешки крале и моравски маркграфове като Ян Хенрих, синът му Йост, Пршемисъл

Отокар II и Карл IV с първата си съпруга Бланка от Валоа, която била изгонена в Бърно от недружелюбната си свекърва. Дали са се молили или са приемали посетители в тази част на Шпилберк, днес не може да се каже, но запазените останки от готическата архитектура на източното крило и до днес излъчват кралско великолепие.

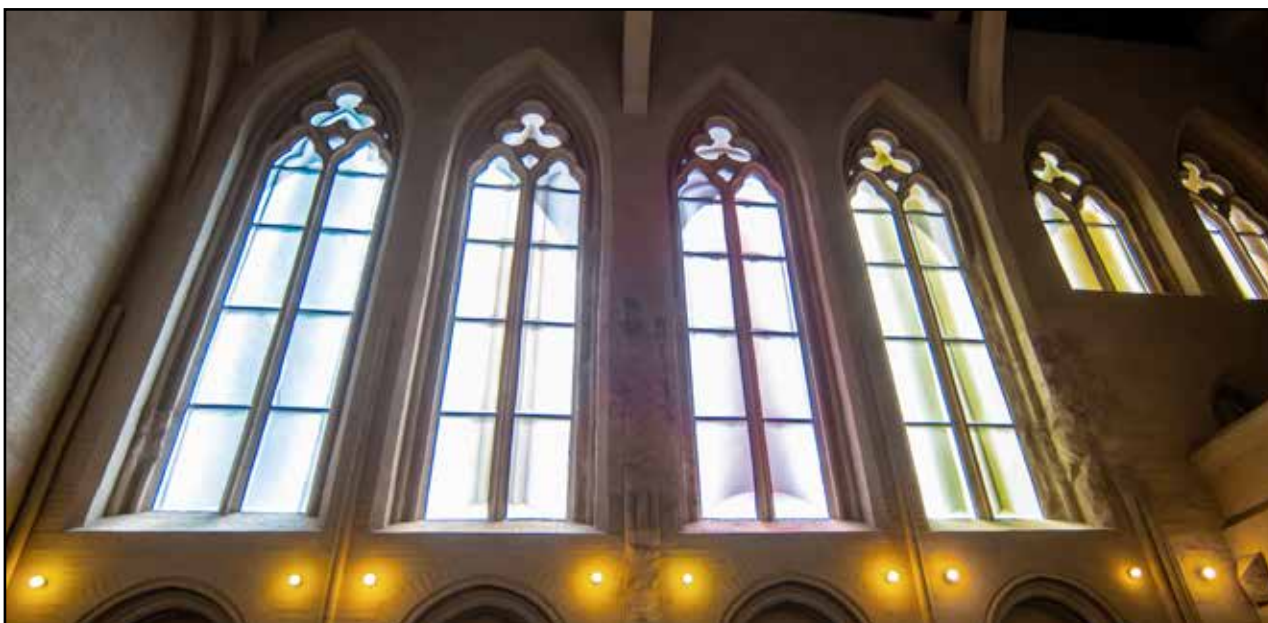
Кралският параклис след реконструкцията за нуждите на Вермахта през 1939 – 1941 г.

СТЪКЛОПИСИ В ИЗТОЧНОТО КРИЛО НА ЗАМЪКА

Обновяването на най-старата част на замък Шпилберк - източното крило, завършва през 2003 г. с поставянето на нови стъклописи, проектирани от Станислав Либенски и Ярослав Брихтова.

Това не е класическият многоцветен витраж, при който отделните стъкла са разделени с метал, а всеки прозорец е оцветен в един цвят. Повърхността на оловното стъкло се оцветявала с необичайни оксиди в златисти тонове, за да съответства на значението на

историческия обект. След това стъклото се изрязвало, полирало и оформяло в точни форми. Подобно произведение може да се види само в параклиса „Свети Вацлав“ в храма „Св. Вит“ и в готическия параклис в Хоршовски Тин. Това е последната реализация на известния художник на стъкло Станислав Либенски, която той за съжаление не доживява да види открита. Съпругата му Ярослав Брихтова поема изпълнението на поръчката за Шпилберк.

9. РЕНЕСАНСОВ САЛОН

Това помещение е създадено по време на реконструкцията на източното крило на замъка, извършена през 1994-2000 г. Наречено е „Ренесансов салон“ заради запазения ренесансов прозорец, който между другото е единственият запазен прозорец от този вид в замъка. Ще го видим отвън. Оригинални са облицовката на нишата на прозореца и надписите с кафяво

-червена креда **1** в прозоречната ниша **2**. Всички останали части на помещението, включително дървеният таван **3** и дървените и стъклените части на прозорците **4** са съвременни реконструкции, изработени в духа на ренесансовия стил. Историческите и сценографските мебели са от колекциите на Градския музей в Бърно.

КАРТИНИТЕ В РЕНЕСАНСОВИЯ САЛОН

На дясната стена

- **образи на император Йозеф I и Карл VI.**

Те са дело на художника **Симоне Джонима** (1655 - 1731).

Образите на императорите Йозеф I и Карл VI са нарисувани от Джонима по поръчка на градския съвет на Бърно и са предназначени за украса на заседателната зала на кметството в Бърно.

Йозеф I

(1678 – 1711)

е император само шест години - от 1705 до 1711 г. По време на неговото управление войната за испанското наследство е в разгара си, предизвикана от спор за наследяването на испанския престол след измирането на испанския клон на Хабсбургите през 1700 г. Картина на Йозеф I е завършена през 1709 г., а в началото на април 1711 г. ябълката от императорската корона самопроизволно пада от рамката. Жителите на Бърно запомнят това събитие като зловещо пророчество, защото на 17 април 1711 г. императорът умира във Виена от едра шарка.

Карл VI

(1685-1740)

е по-малкият брат на Йозеф I и го наследява като римско-немски император след смъртта му. Бил е също крал на Бохемия, крал на Унгария, маркграф на Моравия и др.

По време на управлението на Карл VI кладенецът на замъка Шпилберк е удължен до дълбочина 112 метра, което го прави един от най-дълбоките в чешките земи. След приключване на ремонтите по кладенеца завършва и преустройството на Шпилберк в масивна барокова крепост (цитадела), защитена с цяла система от бастиони, крепостни стени и предни укрепления.

Йозеф I

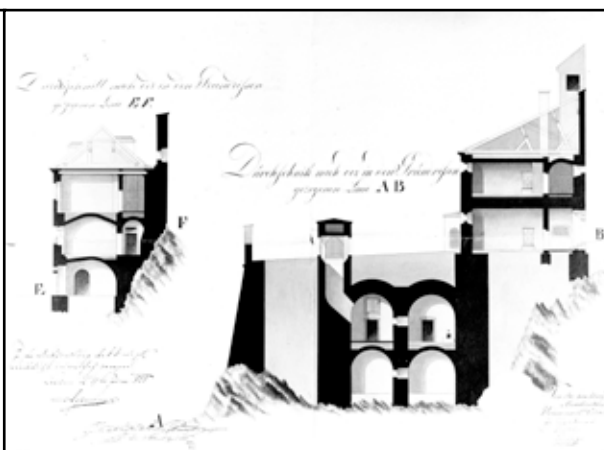
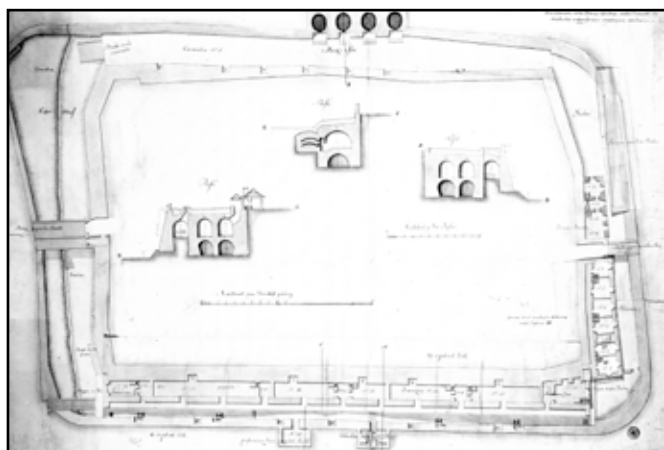
Карл VI

На лявата стена

- образите на Мария Тереза и Йозеф II.
Неизвестен автор.

Вход към северните каземати.

Мария Тереза

(1717 – 1780)

единствената властвала чешка кралица, омъжена за херцог Франц Стефан Лотарингски, коронясан през 1745 г. за римско-немски император (благодарение на това Мария Тереза е наричана императрица). В началото на управлението на Мария Тереза Шпилберк и Бърно отново са изправени пред реална военна опасност след сто години. В онзи момент прусациите окупират Оломоуц и обсаждат Бърно и Шпилберк, но за щастие не се опитват да атакуват директно добре защитения град и крепостта, като се оттеглят през април 1742 г. Ерцхерцог Карл Лотарингски пристига в Шпилберк и след посещението си решава да построи **каземати** на крепостта като убежище за гарнизона и склад за военни материали. Това решение е одобрено и от Мария Тереза.

Изключително събитие е посещението на императрица Мария Тереза и император Франц Стефан Лотарингски в Бърно през 1748 г. Императорската двойка, отседнала в двореца Дитрихщайн на Зеления пазар, участва в зрелищна процесия на Тялото Христово, а императорът и брат му Карл Лотарингски посещават и Шпилберк, където разглеждат новите му укрепления. През **1767 г.** Мария Тереза се разболява от разпространената по онова време едра шарка и дори получава тайнството на последното помазване. В знак на радост от възстановяването ѝ през юли **от стените на Шпилберк е изстрелян голям фойерверк.**

Йозеф II

(1741-1790)

започва самостоятелно управление в Хабсбургската монархия след смъртта на майка си Мария Тереза. Бидейки известен реформатор, той се намесва и в съдебната и затворническата система, което е от особено значение за Шпилберк, който самият той посещава няколко пъти. Той прехвърля затвора в Шпилберк под ръководството на гражданската администрация и нарежда казематите, които вече не са необходими на армията, да бъдат преустроени за целите на затвора. На 3 септември 1784 г. той лично инспектира помещенията на долния етаж на казематите в Шпилберк и нарежда там да бъдат построени дървени тъмници за доживотни затворници. Случилото се противоречи напълно на по-късната измислена легенда, според която той сам е бил затворен тук и след това си ужасно преживяване, решил да премахне този най-суров шпилберски затвор.

Мария Тереза

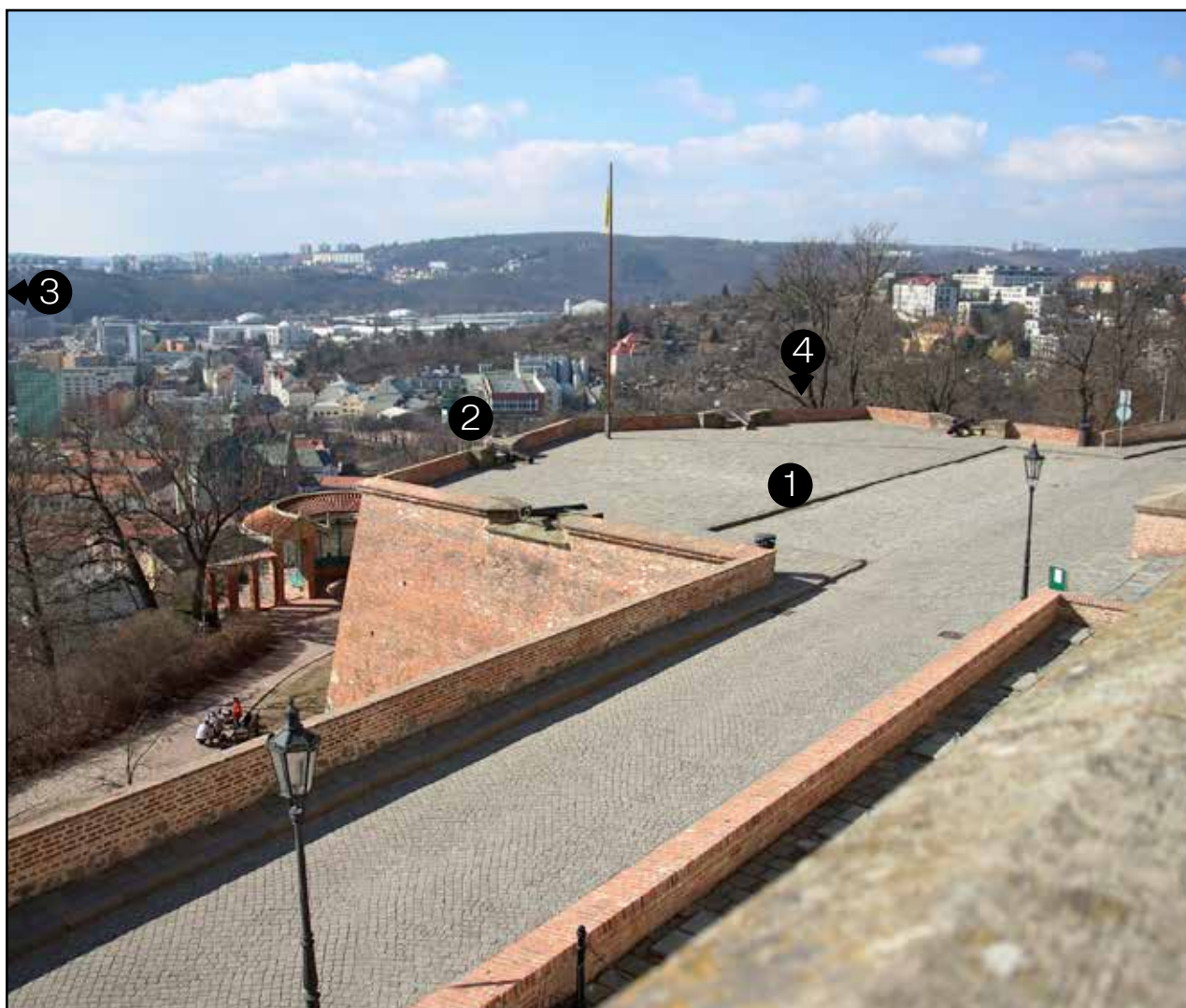

Йозеф II

10. ЮЖНА ТЕРАСА

Току-що стъпихме на т.нар. Южна тераса. Намираме се на покрива на сградите на бившите казарми, построени в средата на XVIII в. (приблизително по същото време, когато са построени казематите). По времето на средновековния замък тук не е имало никакви сгради, а само така наречената площадка със стена. Пред нас се открива гледка към т.нар. бастион с оръдия **1**, а под него - Старо Бърно с базиликата „Успение

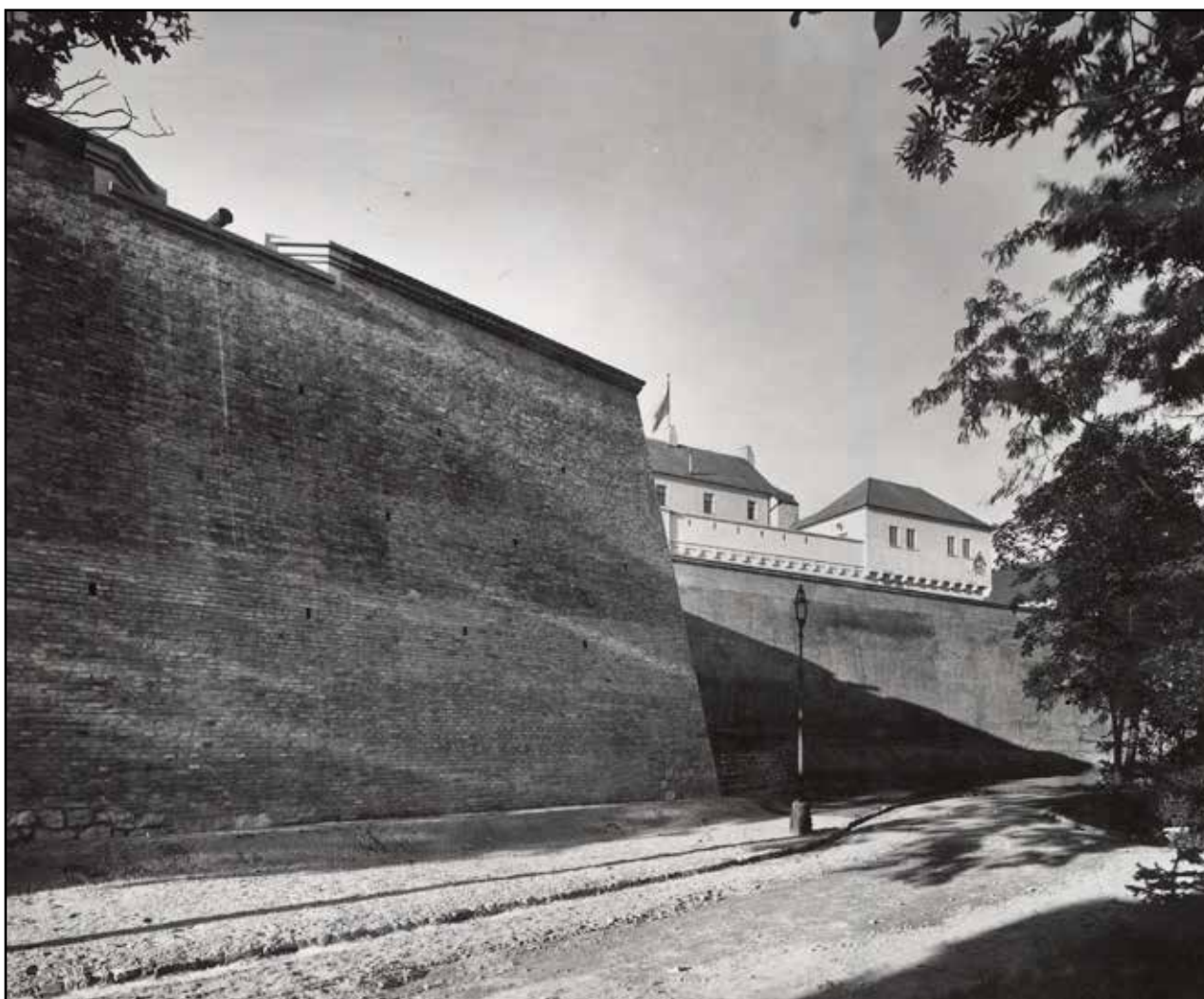
Богородично” **2**. На хоризонта вляво се вижда бившата AZ Tower **3** (сега N Tower), най-високата сграда в Чешката република. Днешният т.нар. оръдеен бастион е построен по време на Втората световна война, когато замъкът е преустроен за казарми на Вермахта, за да наподобява облика на Шпилберк като барокова крепост. Първоначалният бастион от 17-и век е взривен през 1809 г. от френската армия.

С него е свързана
и легендата за
така наречения
Дяволски бастион
от времето на
Тридесетгодишната
война

„Въпреки че генерал Торстенсон очаквал да превземе Бърно за три дни, реалността се оказала съвсем различна. След тримесечни боеве жителите на Бърно не се предавали. В последната фаза на обсадата той бил толкова отчаян и яростен, че извикал: „Дявол да го вземе Бърно!“. В този момент се появил дяволът и казал: „Както желаете, генерале, с удоволствие ще ви помогна! Но искам нещо в замяна! Трябва да ми потвърдите със собствената си кръв, че след Вашата победа душите на всички тези проклетни защитници ще бъдат мои.“ Торстенсон не се замислил нито за миг, убол пръста се и се подписал на дявола. Дяволът само се ухилил и се качил на най-близкото гюле. И заръчал: „Изстреляйте ме на Шпилберк!“. Планирал да използва козите си рога и адските си умения, за да разруши могъщите стени и да помогне на шведите да щурмуват крепостта. Но той не очаквал, че благочестивите граждани на Бърно са осветили укрепленията на Шпилберк. В момента, в който летял към стената с огромна скорост върху гюлето от оръдието, над цялата крепост се образувала непроницаема завеса. Дяволът започнал да крещи и се опитал с всички сили да скочи от гюлето, но скоростта била такава, че той не успял и се забил в стената. И така той останал завинаги заклещен в стената и се превърнал в камък...”

За тази легенда и до днес говори главата на „Дявола“ ④
зазидана на лявата страна на бастиона под короната на стената.
Сега ще посетим т.нар. Лястовиче гнездо.

11. ИЗТОЧНА ТЕРАСА

Намираме се на източната тераса, на покрива на външното източно крило, построено в средата на XVIII в. По онова време това е бил апартаментът на командира на крепостта. По времето на средновековния замък тук не е имало никакви сгради, а само така наречената паркова площадка със стена. Зад нас е откритата облицовка на ренесансов прозорец, който се отваря към т.нар. Ренесансов салон, който посетихме по време на обиколката.

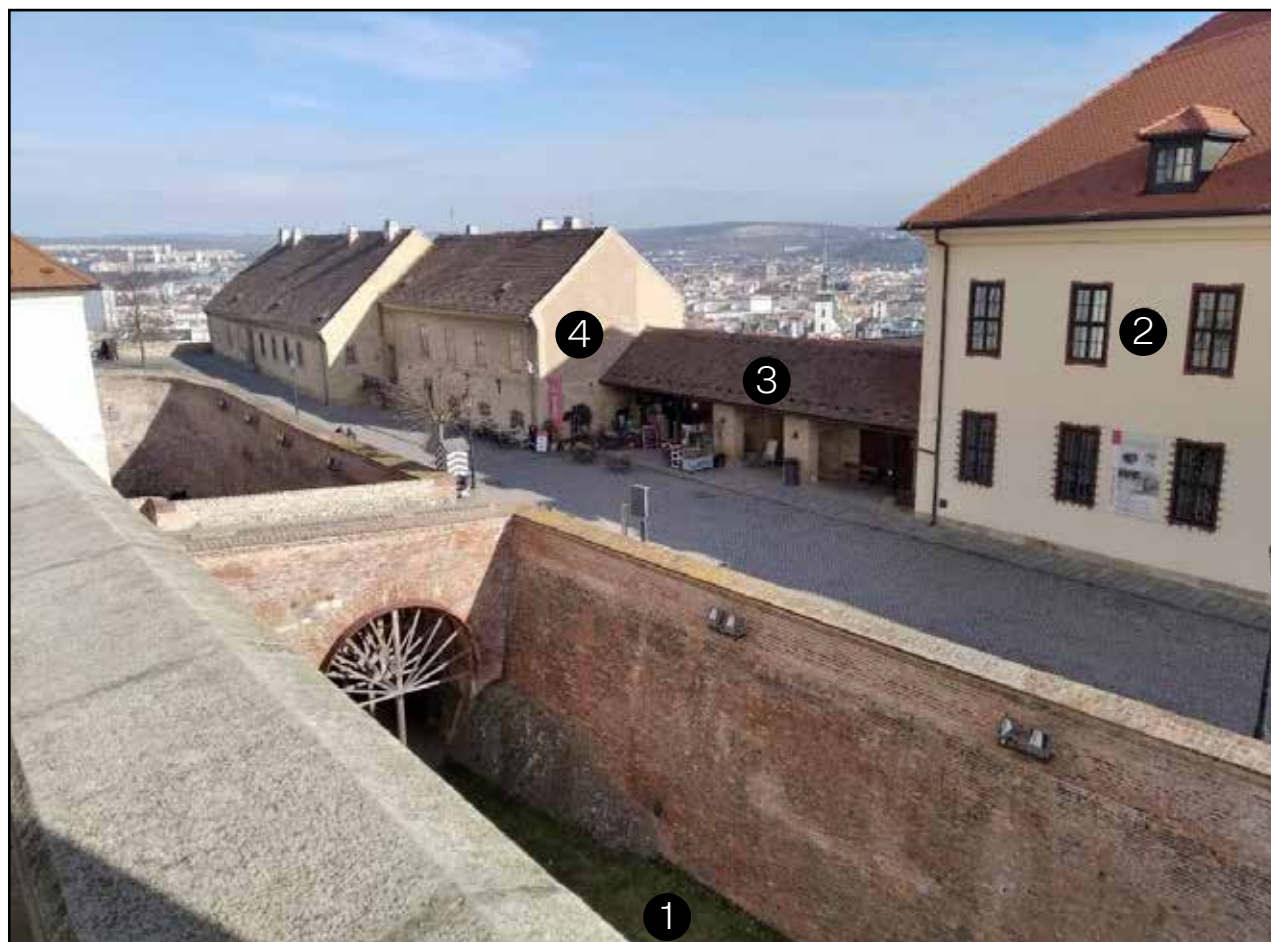
Под нас е т.нар. преден (източен) ров

① а казематите са встрани.

Сградата ② пред нас сега се използва за административни цели. В нея се помещават

офисите и централата на Градския музей на Бърно, който е приютен в Шпилберк от 1960 г. насам. Построена е между 1847 и 1849 г. (т.е. по времето, когато разбойникът Вацлав Бабински излежава присъдата си в Шпилберк) за целите на администрацията на местния затвор.

По време на Първата чехословашка република (1918 – 1938 г.), когато замъкът служи за казарма на чехословашката армия, там вероятно са се помещавали кабинетите на военния прокурор, бригадния и дивизионния съд. По време на Втората световна война сградата е ремонтирана за нуждите на германската армия – в нея се помещават кухня и мъжка трапезария.

На мястото на портата ③, която се намира вляво от административната сграда (също построена по време на Втората световна война), се е намирал т.нар. Валдорфски параклис, построен между 1740 и 1750 г. от областния управител, свободния господар Франц Августин от Валдорф. Вляво от портата виждате сграда ④, която в днешно време се ползва от охраната на замъка. Първоначално това е била караулна сграда, построена през 1820 г. по проект на строителния ръководител Ян Конрад Гернрат и преустроена през 1847 – 1850 г. (когато е удължена до края на стената).

Валдорфски параклис

12. ЛЯСТОВИЧЕТО ГНЕЗДО

Строежът на тази сграда датира от периода, когато Шпилберк е реконструиран за казарми на германската армия. През август 1939 г. служителите на Военното строително бюро в Бърно към Военната администрация в Бохемия и Моравия получават задачата да изготвят планове и да ръководят строителните работи. Ръководителят на бюро - дипломираният архитект и правителствен строителен съветник Нойберт, разполагал с архитектите Холох и Ервин Франц Александър Кома. Тъй като става дума за историческа сграда, е бил поканен и ръководителят на Института за паметници на културата в Бърно и ръководител на Института по строителство и история на изкуството към Германския технически

университет, професор Карл Фридрих Кюн. Т.нар. Лястовиче гнездо (на немски език. Schwalbennest) е построено между 1940 и 1941 г. в югоизточния ъгъл на замъка и е било замислено като общо помещение за офицерите от Вермахта. Артистичният дизайн и обзавеждането на стаята са съобразени за целта.

В първата стая има зидана камина ¹ с мотиви на моравски градове. Тя е произведена от все още съществуващата компания Angermayer, намираща се в австрийския град Ебершванг. Зад вратата вдясно се намира спираловидно гранитно стълбище (също от Втората световна война), което води до приземния етаж, където се е намирала офицерската столова.

*ХЕРБЕРТ ОРТ (?). Шпилберк. Лястовичето гнездо.
Зидана печка от ANGERMAYER със статуя на
Евгений Савойски. Около 1941 г.*

Във второто помещение с дървен таван с варосана дървесина, с характерни рамгреди и паркет, първоначално разположен на квадрати, доминира зидана печка ② с рисувана декорация от същия производител като в предишното помещение. На горния ѝ корниз е поставена глинена статуя на принц Евгений Савойски ③ (затова понякога стаята се нарича „Салонът на принц Евгений“, на нем. език Prinz - Eugen - Raum). След Втората световна война т.нар. Лястовиче гнездо става част от намиращия се под нас винен бар и ресторант, а през 60-те години на миналия век е адаптирано за целите на националната компания „Интерхотел Бърно“ от инж. арх. Камил Фукс.

Muzeum
města Brna

Facebook → @Muzeum.mesta.Brna @Spilberkzije
Instagram → @hrad.spilberk

#hradspilberk #vilatugendhat
#meninskabrana #arnoldovavila

spilberk.cz

